

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„НЕОФИТ РИЛСКИ“
БЛАГОЕВГРАД
ФАКУЛТЕТ ПО ИЗКУСТВОТА
КАТЕДРА „МУЗИКА“**

ЛУКИЯ ХРИСТОС ВАЛАСИ

**„Музикалният инструмент „Сантури“ в Гърция (гръцката
музика) и на Балканите (балканската музика) –
Музикологичен и органологичен анализ”**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „доктор”,
научна облат: 1. Педагогически науки
професионално направление: 1.3 Педагогика на обучението по...,

**Научен ръководител:
доц. д-р Валери Пастармаджиев**

Благоевград

2025

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на катедра „Музика“, проведено на 19.11.2024 г., протокол №6 и с решение на ФС при Факултета по изкуствата /Протокол №20 от 26.11.2024 г./

Дисертацията е структурирана в увод, пет глави, заключение, библиография, списък с фигури и таблици, научни приноси и списък на публикациите по дисертацията.

Членове на научното жури:

Вътрешни:

1. Проф. д. н. Румен Гавраилов Потеров
2. Доц. д-р Емил Тошев Трайчев

Външни:

1. Проф. д-р Иван Стоянов Димитров - НМА “Проф. Панчо Владигеров
2. Проф. д-р Цветан Милчев Недялков - НМА “Проф. Панчо Владигеров
3. Проф. д-р Атанас Петров Карафезлиев - НМА “Проф. Панчо Владигеров

Защитата ще се проведе на 05.03.2025 г. от 13:00 часа в УК 1 зала 114 на Югозападен университет „Неофит Рилски - Благоевград.

Всички материали, свързани със защитата са публично достъпни в катедра „Музика“ и са публикувани на уебсайта на Югозападен университет “Неофит Рилски“.

Съдържание

Въведение.....	4
Глава I-Кратък исторически обзор.....	9
Проучвания и записи на сантур до момента.....	9
Методология.....	10
Музикален материал.....	12
Глава II-Историческа еволюция на гръцкия сантур.....	13
Историческа Еволюция.....	13
Основни характеристики на гръцкия сантур.....	15
Глава III- Балкански произход на сантур (цимбал и тимбал).....	16
Исторически контекст на балканските влияния.....	16
Семейства от балканския тип сантур.....	17
Глава IV-Ролята на сантур в гръцката традиционна музика.....	20
Гръцка традиционна музика.....	20
Сантурът в островната музика.....	22
Репертоар.....	23
Сантурът в континенталната музика.....	24
Глава V- Импровизация.....	26
Процесът на импровизация.....	26
Импровизация на сантур.....	28
Дойна.....	28
Заклучение.....	31
Научни приноси.....	33
Публикации по темата на докторантската дисертация.....	35

Въведение

Сантурът, цимбал, служи като многоизмерен феномен, който се простира далеч отвъд простото възпроизвеждане на звук. Това е мощен символ, носител на културно значение и отражение на естетическите ценности, вградени в обществата, които го приемат. Музикалните инструменти, не са просто инструменти за създаване на звук; те възплъщават културните, социалните и естетическите характеристики на общностите, които ги използват. Те са инструменти на традицията, записващи и предаващи историческите разкази и естетическите стремежи на съответните им култури. Сантурът, като неразделна част от музикалното наследство на Гърция и Балканите, стои като доказателство за този феномен. Докато западната музикална система за нотопис осигурява рамка за улавяне на основните елементи на мелодията, тя по своята същност притежава и някои ограничения. Често не успява да капсулира сложните нюанси на изпълнението, като импровизация и индивидуалните вариации, които всеки музикант внася в своята интерпретация. Тази празнина подчертава съществената роля на изпълнителя като тълкувател на традицията, разкривайки богатите, изразителни качества на музиката, които писмената нотация не може да предаде. Пътуването ми със сантура започва на крехката седемгодишна възраст, когато бях пленена от виртуозното изпълнение на Аристид Мосхос в родния ѝ град Лариса. Очарователните звуци на сантура, съчетани с изключителната артистичност на художника, разпалиха дълбока лична връзка с този инструмент. Това ранно излагане дълбоко оформи моите академични занимания и ангажимента ми да опазвам и развивам традициите, свързани със сантура. През последните седем години имам привилегиата да преподавам сантур в катедрата по

музика, наука и изкуство на Университета на Македония. Моите академични и професионални усилия ми позволиха да се потопя в света на гръцката традиционна музика, като същевременно изследвам по-широкия културен пейзаж на Балканите. Чрез своите изследвания съм се занимавала с богатия гоблен от сантурска музика в съседни страни, черпейки вдъхновение от уважавани майстори като Озкар Окрос, Марин Улей и Тони Йордаци. В своите изследвания се опитвам да разбера разнообразните начини, по които се свири на сантур и неговите различни форми на инструменти в балканския регион. Това изследване не само подобрява разбирането за самия инструмент, но също така подчертава неговата адаптивност и значение в различни културни контексти.

Цел на изследването е да установи влиянието на музикалния инструмент сантур върху гръцката традиционна музика и неговия принос към музикалната идентичност на Гърция. Той има за цел да изследва културното значение и музикалното въздействие на сантура във времето, изследвайки ролята му в различни форми на традиционната гръцка музика, взаимодействията му с други инструменти и значението му както за изпълнението, така и за опазването на музикалното наследство на Гърция. Проучването ще разгледа и връзките на сантур с балканските музикални традиции, подчертавайки ролята му в споделен регионален музикален репертоар.

Обект на изследването са традиционния песенен репертоар в различни региони на Гърция, като се фокусира конкретно върху интегрирането на сантур в тези разнообразни музикални традиции. Изследват се уникалните характеристики на регионалната музика, от планински райони до крайбрежни острови, се проучва как тембърът на сантур, мелодичните

възможности и ритмичният принос оформят отличителния звук на всеки регион. Проучването ще оцени разликите в мелодията, ритъма, мащабните режими и структурата на репертоара на песните, изследвайки ролята на сантур в задвижването на тези вариации. Освен това ще разгледа влиянието на балканската музика върху гръцките традиции, особено в граничните райони, където музикалните стилове се пресичат, като по този начин ще подчертае споделеното музикално наследство и стиловия обмен между Гърция и нейните балкански съседи.

Предметът на изследването е ролята на музикалния инструмент сантур върху богатия и разнообразен пейзаж на гръцката и балканската музика, изследвайки векове на културен обмен и художествена еволюция. Той обхваща широка гама от стилове, жанрове и регионални вариации, от натрапчивите мелодии на Епир до оживените ритми на Македония. Използвайки интердисциплинарен подход, който включва музикология и органология, изследването има за цел да проучи сложната връзка между сантура и неговия музикален контекст; анализиране на влиянието на сантура върху репертоара, изпълнителските практики и културната идентичност; да се осигури по-задълбочено разбиране на симбиотичната връзка между сантура и музикалните традиции на Гърция и Балканите.

Изследователски въпроси

В изследването на сантур и неговото значимо влияние върху гръцката и балканската музика се открояват няколко основни изследователски въпроса, чиято цел е да разкрият сложността на този инструмент и неговото културно значение.

Първо, това е стремжа да се разбере историческата еволюция на гръцкия сантур. Като се разглежда неговия произход и трансформации във времето, се рамкира ролята на сантура в контекста на по-широкия спектър от гръцкото музикално наследство. Нещо повече, анализира се балканския произход на сантур, особено връзката му с други подобни инструменти като цимбал и тамбал. Това проучване не само ще допринесе за по-дълбокото разбиране на самия сантур, но и ще изтъкне взаимовръзките между музикалните традиции в балканския регион. Освен това то разглежда инструмента в историческия контекст на балканските влияния върху неговото развитие. Изследването на този аспект ще хвърли светлина върху динамичния характер на музикалните традиции в региона и тяхната еволюция във времето. Друга критична област на анализ са импровизационните техники, използвани на сантур. Нблюдаваж се как жанра/стила дойна се отразява чрез свиренето на сантур в гръцката и балканската музикална традиция.

И накрая, стремежа да проучи употребата на сантур в островна Гърция. Това запитване ще помогне да се разбере регионалните вариации на сантура и неговата интеграция в местните музикални традиции. Чрез тези изследователски въпроси ще се предостави едно задълбочено изследване на сантур, разкривайки неговото богато наследство и многостранна роля при оформянето на музикалната изразителност в рамките на по-широкия пейзаж на гръцка и балканска музика.

Методика

Методологията, използвана в това проучване, включва цялостен изследователски подход на място, използвайки

наблюдение с участие на остров Лесбос от 2020 до 2023 г., където сантурът е централен инструмент в местната музикална традиция. Основните цели бяха две: да се запишат песни с участието на сантур и да се проведат интервюта с различни заинтересовани страни, включително майстори на сантур, изследователи, композитори и фигури от общността. За да се установи връзка със сътрудници, бяха определени ключови личности, като педагога и музиколог г-жа Стела Валаси, изследовател и музикант г-н Димитрис Кофтерос и музикант и учител г-н Костас Зафириу, наред с други, намиращи се както в Гърция, така и в чужбина. Въпреки предизвикателствата, като например липсата на библиографски източници за сантур за сравнителен анализ, бяха проведени интервюта въз основа на структуриран въпросник, който често прерастваше в открити дискусии. Тези интервюта се съсредоточиха върху две основни категории информатори: инструменталисти и творци, засягащи теми, свързани с идентичността, музикално образование, репертоар, инструментални техники и културни практики. Интервютата бяха предназначени да извлекат лични разкази, позволявайки на информаторите да споделят своя опит и прозрения за еволюцията на сантур в гръцката и балканската музика. Всяка сесия продължаваше средно един до два часа, като при необходимост се провеждаха последващи дискусии. Изследването беше допълнително обогатено чрез събиране на снимкови материали – както архивни, така и лични, както и библиографски ресурси от информатори и местна преса. Тези материали бяха подложени на критично изследване преди анализ. Данните, събрани от интервютата, бяха организирани в електронна база данни, позволяваща тематична класификация и сравнителна оценка. Анализът идентифицира ключови

тематични раздели чрез разпознаване на ключови думи, подкрепяйки тезата с документиран доказателства от интервютата. Тази методология осигурява нюансирано разбиране на културното значение на сантура и ролята му в музикалното наследство на Гърция и Балканите.

ГЛАВА I – КРАТЪК ИСТОРИЧЕСКИ ОБЗОР

Проучвания и записи на сантур до момента

Тази глава разглежда еволюцията на изучаването на гръцката народна музика от 19-ти век до 80-те години на миналия век, като проучва критично методологиите и ограниченията при улавянето на културния и изпълнителски контекст на гръцката традиционна музика. Търсени са и записи на сантур до момента. Първоначално гръцките изследвания на народната музика се коренят в сравнителната музикология, наблягайки на музикалната структура и инструменталния анализ, като същевременно пренебрегват по-широките културни фактори. Учените подхождат към народната музика през фолклорна и филологическа призма, като се стремят да запазят и документират песните като фиксирани „паметници на дискурса“. Този подход обаче пренебрегва динамичните елементи на изпълнението, като музикално-танцова интеграция, и лишава песните от тяхната връзка с живата практика на общността и културния контекст. От 1824 до 1980 г. музиколозите, филолозите и фолклористите използват предимно исторически и морфологични анализи, записвайки музика с европейска и византийска методика за нотопис. Ранните колекции, създадени първо от чуждестранни изследователи и по-късно от гръцки учени, до голяма степен се фокусираха върху поетичното съдържание, с минимален

акцент върху музикални нюанси като орнаменти и изразителни техники, неразделна част от традиционното изпълнение.

Ключови институции, включително Асоциацията за разпространение на гръцката национална музика, основана от Симон Карас, Музикалният и фолклорен архив на Мелпос Мерлие и Пелопонеската фолклорна фондация, са съставили значителни колекции, но методологията често не успява да запази автентичния стил и контекста на изпълнения. Записите на терен, макар и направени в различни гръцки региони, често са провеждани в студия в Атина, а не в оригиналната обстановка. Тази практика дава приоритет на географското представяне и качеството на записа пред културната автентичност, което води до липса на връзка между записания материал и реалния контекст на изпълнение, като фестивали и селски събирания. По този начин музикалният материал често е бил отстранен от социално-политическите условия, които са го формирали, и нюансираните, базирани в общността практики около тези песни често са били пренебрегвани.

Забележителни етномузиколози като Самуел Бауд-Бови допринесят за сравнителното етномузикологично разбиране на гръцката музика чрез нотописни иновации и изследване на връзката на музиката с поезията и танца. Въпреки това, дори неговите методологии са ограничени от недостатъчно отчитане на културния контекст. Тези подходи колективно илюстрират необходимостта от по-интегративна и чувствителна към контекста методология в изучаването на гръцката народна музика, която зачита динамичната връзка между музика, общност и традиция.

Методология

Това проучване изследва ролята и културното значение на сантур в гръцките и балканските музикални традиции чрез

обширен изследователски подход на място, проведен от 2020 до 2023 г. на остров Лесбос. Основните цели бяха да се документира репертоарът на сантур и да се съберат идеи от майстори музиканти, композитори и изследователи, като се наблегне на развиващата се роля на инструмента в гръцката традиционна музика и нейните балкански влияния. Основното беше установяването на връзка с ключови културни участници, като музиканти, преподаватели и музиколози, които предоставиха гледна точка от „първа ръка“ за техниките, репертоара и културния резонанс на сантур. Първоначалните интервюта бяха ръководени от структуриран въпросник, но често преминаваха в отворени дискусии, позволявайки биографично и контекстуално изследване на личния опит на всеки, оформяйки холистично разбиране за значението на сантур. Сред тях са изтъкнати преподаватели и музиканти на сантур, чиито разкази осветяват традиционните практики и адаптации на инструмента във времето. Проучването бе изправено пред определени предизвикателства, особено недостига на изчерпателни библиографски ресурси за сантур, което ограничава прекия сравнителен анализ с Балканите. Това бе компенсирано чрез разширяване на теренната работа и събиране на допълнителни материали, като архивни и лични снимки, записи и редки библиографски ресурси. Всеки източник беше внимателно проверен и съпоставен, за да се осигурят надеждност и точност в контекста. Музикалните данни бяха систематично записвани и анализирани. Тези партитури, макар и представителни, не са предназначени да предоставят окончателни интерпретации, отразяващи присъщата променливост на традиционната музика, която варира между музиканти и обстоятелства. Следователно

партитурите се фокусират върху фундаментални мелодични и ритмични структури, а не върху сложни изпълнителски елементи. Записаният репертоар беше избран въз основа на критерии, включително яснота на звука, пълнота на интерпретацията и регионална автентичност, повишавайки валидността на изследването. То възприе нов аналитичен подход чрез синтезиране на данни от различни културни, социални, икономически и естетически гледни точки, вместо да се придържа към конвенционалните описателни методологии.

Този подход позволява многоизмерно изследване на музикални събития, поставяйки сантур в по-широка социално-културна и историческа рамка. Чрез комбиниране на систематични теренни записи с прозрения от различни културни области, това изследване подобрява разбирането на сложната роля на сантур и отваря пътища за бъдещо академично изследване и мястото му в гръцкото и балканското музикално наследство.

Музикален материал

Прилага се етнографската теория и методология за анализиране и документиране на ролята на сантур в гръцката традиционна музика, с акцент върху архивния принос на читалнята Агиасос в Лесбос. Основана през 1894 г., Читалнята е ключова културна институция, съхраняваща богат архивен материал и местни народни традиции. Тя допринесе с основни ресурси за това изследване, включително записи на музикалното наследство на Агиасос, което предостави основополагащ контекст за изучаване на еволюцията на сантур в гръцката традиционна музика.

През годините местните музиканти са се изправяли пред предизвикателства, породени от ограничения достъп до модерни музикални ресурси и затрудненията, свързани с

пътуванията. Това изисква от музикантите да развият умения за четене и транскрипция, често научени чрез сътрудничество с музиканти бежанци от Мала Азия и местни учители. До 60-те години на миналия век музикантите пътуват през неравен терен и разчитат на съвети и спорадична подкрепа, като адаптират граfiците си, за да отговорят на нуждите на социални събития, които често продължават през нощта.

Музикологичната методология включва транскрипция и анализ на 55 музикални примера, от които 10 бяха нотирани и 10 записани като ритмични модели. Критериите за подбор на тези произведения подчертават яснотата, популярността, музикалната сложност и наличието на множество интерпретации от различни музиканти. Тези транскрипции служат предимно като „ръководства“ за интерпретация, а не като точни партитури, отразявайки предизвикателствата при улавянето на нюансирани елементи като микротонове и ритмични вариации в предаванията. Всяка партитура включва подробни контекстуални данни за произхода на мелодията, структурата, ритмичните и мелодични характеристики, както и неговата културна роля. По този начин изследването предоставя богата основа за разбиране на многостранната роля на сантур в гръцката традиционна музика, напредвайки в етномузикологичния анализ и педагогическите приложения.

ГЛАВА II-ИСТОРИЧЕСКА ЕВОЛЮЦИЯ НА ГРЪЦКИЯ САНТУР

Историческа еволюция

За да дефинира съвременния гръцки сантур, това изследване анализира неговата сложна еволюция от древността до съвременето, проследявайки историческото, морфологично и културно развитие. Произхождащ от семейството на псалтира, гръцкият сантур е свързан с древногръцки инструменти,

изобразени в керамика и произведения на изкуството. Класическата литература също споменава подобни инструменти, отразявайки тяхната видна роля в гръцката култура. През византийската епоха псалтирът е служил като единствен одобрен инструмент за литургичен съпровод, докато в по-късни периоди сантурът се разминава в отделни форми като *qanun* и сантур-сантир. Органологично, формата на сантур се трансформира значително от примитивни триъгълни или правоъгълни форми до трапецовидни форми, наблюдавани в средновековна Европа и Персия. Влиятелни музиканти като Александър от Китера подобряват дизайна на сантур, увеличават струните му и разширяват музикалния му обхват.

До 15-ти век графичните записи показват трапецовиден сантур заедно със сложни вариации, включително подвижни и фиксирани мостове, за да се приспособят към променящите се музикални изисквания. Подробни изображения от Йеронимус Бош и Ханс Холбайн, илюстрират символичната роля на сантур, особено в религиозни и алегорични контексти.

Разпространението на сантур в Европа чрез гръцката миграция и римското влияние бележи интегрирането му в по-широки музикални традиции, развивайки се в различни форми като цимбалът в Европа и *цимбалът* в Източна Европа. По-специално, новаторът от 17-ти век Панталеон Хебенштрайт разширява обхвата на инструмента с допълнителни струни и метални компоненти, което води до преименуването му на „панталеон“ от Луи XIV. Разпространението на сантур в Гърция, главно в началото на 20-ти век с пристигането на бежанци, установява присъствието си в региони като Арта и Месолонги. Тази миграция влива в гръцката народна музика

отличителния звук на сантур и въвежда различни техники за изпълнение.

Основни характеристики на гръцкия сантур

Изкуството да се изработва гръцкият сантур е изправено пред предизвикателства поради ограниченото предаване на знания, икономически фактори и намален интерес към традиционните инструменти. В исторически план знанията за изработване на сантур често са били строго пазени и с намаляването на гръцките производители на инструменти и вноса на подобни инструменти от Турция, днес все по-малко занаятчии в Гърция се специализират в това.

През последните години обаче се наблюдава възраждане, тъй като сантурът набира популярност в гръцкото музикално образование, оркестри и сред младите музиканти. Гръцкият сантур с конструкцията остава силно индивидуализирано изкуство, като всеки производител прилага уникални размери, материали и декоративни елементи. Основните конструктивни характеристики включват внимателно подбрани дървета, видове струни и багети (палки), както и елементи като „душа“ (резонансни компоненти) за усъвършенстване на качеството на тона. За разлика от масово произвежданите инструменти, гръцкият сантур разчита на процес на сътрудничество между производител и музикант за постигане на идеално качество на звука и хармония.

В скорошното си възраждане сантурът е подсилен от модерна технология, която позволява запис, глобално разпространение и експериментални сливания с жанрове като джаз и електронна музика. Забележителна иновация е *сурдината* — устройство, вдъхновено от италианската музика,

което омекотява тона на инструмента, когато се постави върху струните. Този заглушаващ звук, изработен от дърво или метал, предоставя нови изразителни възможности чрез промяна на резонанса и тембъра, което прави сантурата адаптивен в съвременните композиции. По този начин модерният гръцки сантур възвръща своето културно значение, смесвайки традиционното майсторство с нови музикални изрази, за да достигне до по-широка публика.

ГЛАВА III БАЛКАНСКИ ПРОИЗХОД НА САНТУР (ЦИМБАЛ И ТАМБАЛ)

Исторически контекст на балканските влияния

Тази глава изследва историческите, културните и техническите връзки между гръцкия сантур и неговите балкански двойници, по-специално румънския *Tambal mic* (*малък/преносим тамбал*) и по-широкото семейство от инструменти цимбал. И двата инструмента споделят забележителни прилики в техниките на свирене, методите за настройка и конструкцията, особено по отношение на използваните видове струни и чукове (палки). Тези общи характеристики разкриват споделено музикално наследство в балканския регион, движено от векове на културен обмен между Гърция и съседните ѝ региони. Главата допълнително разглежда термина „Балкан“, като проследява неговата етимология и подчертава неговото културно значение, дълбоко свързано със сложната история на региона под османско владичество.

Исторически погледнато, гръцката култура играе доминираща роля в южните Балкани, оказвайки влияние не само върху собствената идентичност на Гърция, но и върху околните общности, като православни албанци и румънци. До

19 век гръцкият служи като език на „културна столица“, използван в съдилищата, образованието и търговията на Балканите, подчертавайки гръцкия като *lingua franca* сред християнското православно население. Въпреки това, с нарастващите националистически движения през 19-ти и 20-ти век, балканските страни започват да се ориентират повече към Западна Европа, отколкото една към друга, което води до фрагментация на културното единство. Официалният културен обмен намаля, особено след Втората световна война, до 90-те години на миналия век, когато падането на комунистическите режими постави отново началото на межкултурния диалог в региона. Съвременният гръцки интерес към балканската култура – илюстриран от инициативи за литературен превод и споделени културни събития – отразява подновен ангажимент за повторно свързване с регионалното наследство. При изучаването на гръцкия сантур и румънския цимбал тази глава подчертава как музиката действа като мост в балканския регион, запазване на дългогодишен културен диалог. Използвайки научни източници като Gifford, Heyde и Kettlewell, текстът категоризира тези инструменти в рамките на по-широката традиция на цимбалите, разкривайки богатата мрежа от музикален обмен, простиращ се в Източна Европа. В крайна сметка, главата контекстуализира гръцкия сантур като едновременно отличителен гръцки и дълбоко балкански инструмент, възплаващ споделени исторически и музикални идентичности в Югоизточна Европа.

Семейства от балканския тип сантур

Семейството на балканския тип сантур е цимбалът, който е уникален хордофон в Централна и Източна Европа, който споделя своите етимологични и структурни корени с

гръцкия *кимвалон* (κιμβαλον). Исторически свързан със семейството на цимбалите, *цимбалът* се развива в отличителен трапецовиден инструмент, на който се свири чрез удряне на струни с палки, и става известен в Унгария, Румъния, Чехия, Словакия и извън тях. Учените отдавна обсъждат произхода на *цимбала*. Ранните теории, като дифузионистката гледна точка на Кърт Сакс, го свързват с персийския *сантур*, което предполага миграционни пътища през Близкия изток и Европа. Въпреки това, скорошни проучвания предлагат независимо развитие в различни региони, изследвайки както континенталните, така и морските търговски пътища като потенциални улесняващи разпространението на инструмента в Източна Азия и извън нея.

Главното за разбирането на *цимбала* е неговият социален и културен контекст, подчертан от „човешкия“ на Иван Мачак теория на географията. Тази гледна точка разглежда *цимбала* като артефакт на човешката миграция и културен обмен, подчертавайки ролята му като народен и придворен инструмент в различни социални среди в Бохемия, Моравия и Унгария. Архивни изображения и артефакти, като дърворезби и гравюри, свидетелстват за присъствието му в благородническите среди, преди да се разпространи сред пътуващите музиканти около 1700 година. От края на 18 век градските ромски музиканти популяризират *цимбала*, интегрирайки го в танцова музика, таверни и в крайна сметка класически композиции, както е илюстрирано от включването му в изпълнението на Франц Еркел от 1861 г в Националната опера в Будапеща. До края на 19-ти век Унгария институционализира обучението *по цимбал*, процес, напреднал допълнително от педалния *цимбал на Шунда*, който

усъвършенства конструкцията си за по-широко музикално изразяване.

Отличителни техники, разработени при свиренето на *цимбал*, включват мелодична импровизация, орнаментация и ритмична сложност, които насърчават неговата роля отвъд простия акомпанимент. По този начин цимбалът се превърна в универсален инструмент, който символизира културната адаптивност и артистичната иновация, запазвайки своя традиционен характер, като същевременно се адаптира към съвременния музикален контекст. *Открива се*, че два различни вида инструменти цимбали държат позициите си: *velký cimbál* (големият цимбал) и неговият по-малък двойник, *malý cimbál* или *cimbálek* (малък цимбал). Тези инструменти играят значителна роля в традициите на народната музика в региона, всеки със своите уникални характеристики и историческа еволюция.

Второто семейство е Тамбалът, който първоначално е бил свирен от „лаутари“ и се счита за развитие на „Хакбрет“, който е въведен в района на Кронщат (днешен Брашов) от 1546 г. насам. *Тамбал*, традиционен инструмент, вкоренен в циганското *лаутари* (музиканти) от Румъния, еволюира от *Hackbrett*, който е въведен в Трансилвания още през 1546 г., особено в района на Кронщат (Брашов). През 18-ти век под унгарско управление циганите в Трансилвания и региони като Гребенац и Вршац (сега Сърбия) включват *Тамбал* в ансамбли, често придружени от цигулки. Тамбалът поддържа силни регионални традиции в румънските територии. В Muntenia, югоизточна Румъния, *Тамбалният* съпровод, известен като "tîituri", подчертава традиционните танци като *hora* и *sârba* в ансамбли с участието на цигулка, бас или акордеон. През 19-ти

век ансамблите от Букурещ приемат по-голям, фиксиран *Тамбал*, подобен на унгарския *цимбал*, който постепенно заменя по-малкия *Тамбал (Tambal mic)* в градски и селски условия след обединението на Трансилвания с Румъния през 1918 г. По време на тези развития по-малкият *Тамбал* със система за настройване, наподобяваща тези в Украйна, Полша и Беларус, се използва в селската музика. До края на 19 век музикантите свирещи *на Тамбал* в бившите територии на Унгария предпочитат сложните хармонии и контрапункта пред стила *титури на Влашко и Молдова, адаптирайки техниката си с* нарастването на влиянието на унгарския *цимбал*. Инструментът става все по-стандартизиран по време на комунистическата епоха, когато малките и големите модели *Тамбал* се произвеждат от фабриката Doina в Букурещ.

ГЛАВА IV-РОЛЯТА НА САНТУР В ГРЪЦКАТА ТРАДИЦИОННА МУЗИКА

Гръцка традиционна музика

Гръцката традиционна музика, основополагаща за гръцкото културно наследство, обхваща две основни категории: византийска църковна музика и народна музика. Византийската църковна музика, вокална по форма и вкоренена в източноправославните литургични традиции, често се приписва на имена на композитори и поети. Народната музика, напротив, е анонимна, предавана чрез устни традиции и включва както вокални, така и инструментални форми, които са систематично култивирани въз основа на логически теоретични принципи.

Терминът „демос“ или „демотични песни“ от 19-ти век, въведен за обозначаване на „народна музика“, създава объркване при разграничаването между традиционна, народна

и популярна музика – термини, чиито значения се различават в гръцкия и международния контекст, което често води до недоразумения по отношение на гръцката традиционна музика музика. Традиционната гръцка музика, синтез на влияния от Византийската и Османската империя, отразява историческата и географска сложност на Гърция. Разликата между традиционната и популярната музика е от съществено значение, тъй като традиционната музика се корени в древни източници и устни традиции, докато популярната музика се привежда в съответствие повече с градските, съвременни културни традиции.

От началото на 20 век фолклористите са категоризирали гръцките песни въз основа на регион, ритъм и структура, създавайки цялостна рамка за запазване и изучаване на това богато музикално наследство. В тази рамка гръцкият *сантур* (вид цимбал) играе ключова роля в гръцката традиционна музика, особено в регионалните вариации в континенталните и островните общности. Различни регионални стилове характеризират гръцката музика: континенталните региони като Тракия, Македония и Епир се отличават с различни ритмични и мелодични модели от тези в Североизточно Егейско море, Додеканезите и Цикладските острови. Скорошно картографско проучване, ръководено от Димитрис Кофтеру, илюстрира разпределението на музикантите на сантур през 21-ви век в цяла Гърция, подчертавайки културното значение на инструмента на островите и в различни континентални региони. Това картографиране показва разнообразието от техники, стилове и лична артистичност сред *сантур* изпълнители, подчертавайки тяхната роля в запазването и увековечаването на гръцката традиционна музика.

Проучването подчертава *сантур* като културен символ и трайно присъствие в общностни ритуали, фестивали и празненства, особено на острови като Лесбос и Андрос, където традициите на сантур остават силни. Това децентрализирано разпределение отразява уникалното място на *сантур* в поголемия гоблен на гръцката традиционна музика, подчертавайки значението му като средство за културно изразяване и като мост между историческата и съвременната гръцка идентичност.

Сантурът в островната музика

Музикалният пейзаж на островите в Егейско море през 18-ти и 19-ти век е значително оформен от традиционните оркестри, известни като „компани“⁴, които играят решаваща роля в културната и социална структура на островните общности. Тези ансамбли обикновено се състоят от инструменти като сантур, цигулка, кларинет, лютня или китара и *doumbek*, изпълняващи различни жанрове, които отразяват местните музикални традиции и са тясно свързани с общи празненства и танци. С напредването на урбанизацията към края на 19 век музикалната сцена в Егейско море претърпява забележителни промени, повлияни от западната музика и появата на оркестъра на Смирна. Тази еволюция видя включването на европейски инструменти, включително тромбони, еуфониуми, саксофони и дори пиана, създавайки жизнена комбинация от традиционна островна музика със западни и американски музикални стилове. Този синтез илюстрира променящата се културна динамика на региона. В рамките на тази музикална рамка сантурът поема важна солистична роля, позволявайки на изпълнителите да изразяват мелодични линии с вариации, базирани на техните технически

умения. Естетиката на егейската музика насърчи музикантите на сантур да украсяват мелодии, използвайки различни техники, като „апогиатура“ за съкращаване на ноти, „кръстосани ноти“ за създаване на мащабни модели и „трели“ за продължителни ноти по време на мелодични прекъсвания. Тези орнаменти подчертават плътен, стъпаловиден стил на развитие, повлиян от малоазиатските музикални практики. Нещо повече, много от сантур изпълнителите са умели да използват множество традиционни инструменти, което им позволява да адаптират свиренето си, за да подобрят цялостното представяне.

Уникалните интерпретативни стилове на сантуристите, обогатени от регионалните традиции, отразяват сложното музикално наследство на островите в Егейско море и подчертават динамичното взаимодействие между местни и външни влияния през този трансформиращ период.

Репертоар

Този анализ се фокусира върху пет инструментални песни, които илюстрират богатата музикална традиция на Лесбос, особено във връзка с ритмичните танци, свързани с островите Хиос и Лесбос. Тези произведения, изпълнявани от видни изпълнители на сантур, демонстрират емоционалната дълбочина и културната специфика на местното музикално наследство. Резултатите за тези селекции са извлечени от тези изразителни изпълнения, служещи като основа за подобни проучвания на други острови. В Лесбос и Хиос жителите активно съхраняват жизнена танцова традиция, която включва стилове като "syrtá", "kalamatianá", "танци в тройки", "mpaloi", "kasápika", "zeïmbékika" и "karsilamádes". Трябва да се отбележи, че ритмите за тези танци често използват девет- и

пет-временни размери, особено по време на значими празненства като Света Параскеви, повлияни от местните традиции на конни надбягвания. Танци като *zeïmbékika* и *karsilamádes*, вероятно произлизащи от Мала Азия, заемат ценно място в общността, със свидетелства от по-възрастни танцьори, свидетелстващи за дълбоката връзка между музиката и танцовите движения.

Значителен изследователски ресурс за тази работа е *Anagnostirio* от *Agiasos*, и по-специално неговия традиционен оркестър, основан през 1996 г. Под ръководството на видни личности като *Харилаос Роданос* и по-късни музиканти като *Костас Зафеириу*, този оркестър е бил основен в популяризирането и запазването на традиционната музика на *Лесбос*. Институцията представлява решаваща културна единица, посветена на опазването на гръцките традиции и местното наследство. Анализът допълнително детайлизира инструменталните песни, представителни за основните танци и ритми в района на *Митилини*, като използва музикални ноти и табулатура, за да подчертае ключови аспекти като стила на изпълнение на музиканта, произход на песента, източници, размери, темпо, тип танц, мащаб, дължина и основен тон. Този систематичен подход подчертава тънкостите на музикалната традиция на *Лесбос* и нейната роля в по-широкия културен пейзаж на *Гърция*.

Сантурът в континенталната музика

Гръцкият сантур е играл значителна роля като акомпаниращ инструмент в музикалните традиции на Централна *Гърция* и *Епир*, особено в градски центрове като *Атина* и *Агрино*. В тези среди *café amans* се превърнаха в места, където музиканти от *Румъния* и *Унгария* представиха *цимбала*

на гръцкия музикален пейзаж. Virtuozността на изпълнителите на цигански сантур остави траен отпечатък върху гръцките музиканти, карайки някои да преминат от традиционния сантур към цимбал.

В типичната настройка на ансамбъла кларинетът служи като основен мелодичен инструмент, докато цигулката участва в музикален диалог, често повтаряйки или отговаряйки на темите на кларинета. Други инструменти, включително лютня, перкусии и понякога сантур, изпълняват предимно хармонични и ритмични роли. Тази подредба отразява основните концепции в американската теория за популярната музика, особено по отношение на разграничението между мелодия и хармония. Основна техника, използвана в тези изпълнения, е известна като "акордова" или "свирене на акорди", базирана на фиксирани мелодични структури, които обикновено обхващат основната прогресия на акорди I-IV-V. Тази техника е от решаващо значение за установяване на хармоничен фон, който поддържа основната мелодия. Уникалният подход на всеки музикант към акомпанимента допринася за персонално докосване, обогатявайки музикалното изживяване и сложността на изпълнението.

Важно е да се отбележи, че акомпаниментът надхвърля простото механично изпълнение; музикантите създават хармонични слоеве, които подобряват изживяването на слушателя. Чрез използването на акорди и интегрирането на хармонични и мелодични елементи, сантурът заема многостранна роля, служейки както като солов инструмент, така и като хармонична подкрепа.

Като струнен перкусионен инструмент, сантурът може също да обогати ритмични модели, което го прави универсален инструмент в традиционната гръцка музика.

ГЛАВА V- ИМПРОВИЗАЦИЯ

Процесът на импровизация

Импровизацията в музиката исторически се е появила като инстинктивен отговор, улесняващ личното изразяване и комуникация чрез ритъм и мелодия. Тази форма на "свободна" импровизация, ръководена от интуицията и взаимодействието, работи ефективно в прости музикални структури, без да изисква сложни хармонични или ритмични конструкции. Но спонтанността на импровизацията внася и значителен елемент на неопределеност, което прави нейната педагогика предизвикателна поради липсата на ясно дефинирани параметри. В структуриран музикален контекст – управляван от стриктни хармонични, ритмични и формални правила – импровизацията се превръща в по-взискателно умение, което изисква съзнателно когнитивно ангажиране. Музикантите трябва внимателно да деконструират и практикуват отделни музикални компоненти, като по-късно ги интегрират с лична артистична перспектива. Ефективната импровизация в такъв контекст изисква както владение на музикална техника, така и способност за креативно реагиране на музикалната среда. Този дисциплиниран подход помага на музикантите да култивират способността да мислят и действат импровизационно с бързина и точност. Според Джери Кокър, пет основни фактора влияят върху качеството на импровизацията: интуиция, мисъл, емоция, слухово възприятие и навик, с мелодична посока като допълнителен съществен компонент. Заедно тези фактори се комбинират, за да подкрепят творческия процес и резултата на

импровизатора. Интуицията и емоцията допринасят за личния стил и емоционалния резонанс на музиканта, докато мисълта помага при разрешаването на технически проблеми и последователността на изпълнението. Слуховото възприятие позволява преобразуването на звука в музикални идеи, а навикът подпомага бързото „извикване“ на познати музикални модели. Чувството за мелодично ръководство придава кохерентност и завършеност на импровизационните фрази.

Процесът на импровизация, особено в рамките на тоналната музика, подчертава значението на създаването на мелодични линии, които проектират хармоничната структура, поддържайки ритмична и мелодична последователност и зачитайки цялостната форма на произведението. Основна цел при изучаването на импровизация е разбирането как мелодията отразява хармоничната прогресия, укрепвайки способността на импровизатора да оформи динамичен и сплотен музикален разказ.

За анализ се използва качествен метод за записване на импровизационни елементи, където ритмичната структура отразява приблизителни, а не точни стойности. Този подход улавя същността на развитието на фразата в импровизационния стил, позволявайки гъвкавост при представяне на тонални центрове и мелодични пространства. Чрез този процес проучването подчертава споделените импровизационни черти сред изпълнителите на сантур, подчертавайки спектър от творчески избори, без да ги ограничава до строги теоретични конвенции.

Импровизация на сантур

Сантурът, както беше споменато по-горе, се използва както като солов инструмент, така и за импровизация в гръцката музика. Изпълнителите на сантури използват два различни начина на импровизация, а именно "таксим" и "дойна". По-нататък ще цитираме импровизации на гръцки музиканти на сантур, представени в по-общ контекст, където ще бъде анализирана динамиката на феномена модалност. Ще отбележим, че начинът, по който всеки музикален инструменталист разполага с музикални „инструменти“ за импровизация, е различен. Това възниква, тъй като всеки от тях борави с тези инструменти по уникален начин, отразявайки техния собствен уникален подход към музиката. Трябва да се подчертае, че някои от предложените импровизации, които ще бъдат представени, са като интро-въведение импровизации на песен.

Дойна

Дойна, музикална форма, която обхваща *няколко* култури, отразява дълбокото влияние на ромските музиканти върху гръцките и балканските музикални традиции. Проследявайки произхода си до 14-ти и 15-ти век, ромските музиканти или ромите пренасят своите уникални музикални традиции в цяла Гърция, от Тракия до Крит, смесвайки и обогатявайки местните звуци. Самият термин "doina" има двусмислена етимология, с потенциални корени в индоевропейските езици и връзки с подобни концепции за копнеж, открити в литовски (*daina*), сръбски (*daljin*) и португалската концепция за *saudad*. Тези езикови връзки илюстрират универсалния резонанс на doina, жанр, потопен в теми за копнеж и емоционална дълбочина.

Ромското влияние въвежда няколко уникални музикални форми в гръцката музика, особено в рамките на *кафене аман*, където гръцките музиканти са вдъхновени от ромските техники. Жанрът дойна, значителна част от това музикално наследство, съществува в множество форми на Балканите, включително *цобанарика* от Гревена и песнопенията *Мойролои* от Епир, което показва неговата тематична и структурна адаптивност. В други гръцки региони, като Месолонги и Агринио, дойна приема името *каравлачико*, което подчертава широкия му географски и културен обхват. Дойна се появява в няколко експресивни форми, *всяка* от които допринася за нейния богат културен резонанс в различни региони, включително вокални, инструментални и вокално-инструментални вариации. Една от формите на дойна е „вокалната дойна“, изпълнявана предимно в региони като Марамуреш и Буковина, е белязана от дълбоко емоционални текстове и мелодии, често съсредоточени върху теми от ежедневието: живот, радост и скръб, улавящи широк емоционален диапазон.

Второ формата на doina е „инструменталната doina“ обхваща два подтипа: пасторален инструментален и инструментален с вокален произход. инструментална дойна, известна с богатите си орнаменти, отразява селскостопанския живот, като музикантите използват декорации като трели и грациозни нотки, за да събудят селски пейзажи и спокойния живот на провинцията. Инструменталната вариация с вокален произход е по-рядка, адаптирайки вокални мотиви за инструментални композиции, смесвайки същността на вокалните форми със сложни инструментални изпъкналости за добавяне на дълбочина и сложност. Третата форма на дойна е

вокално-инструменталната дойна комбинира глас и традиционни инструменти, за да създаде хетерофонична текстура, засилваща емоционалния интензитет. Тази форма, често изпълнявана в региони като Марамуреш, преплита вокални и инструментални звуци, въвличайки слушателите в завладяващо и наслоено музикално изживяване.

Традиционно, **дойната** следва структурирана прогресия, която подчертава нейния импровизационен и изразителен характер. Възходяща фраза въвежда произведението, често отбелязана с възклицателна нота. Началната част се отличава с речитативен стил, съсредоточен около съседни тонове, обикновено около определени степени на гамата, като създава тоналния и емоционалния пейзаж. Основната част предлага богата импровизация, характеризирани с декоративни и орнаментални пасажии, които формират сърцето на дойната. Заключителната част се връща към тониката, включвайки речитативни елементи, които осигуряват удовлетворителен завършек на произведението. Чрез тези форми и структурни елементи **дойната** служи както като отражение на ежедневиия живот, така и като дълбоко изразяване на човешки емоции, възплащайки същността на регионалните фолклорни традиции. Забележително е, че използването на пентатоничната гама придава на дойната уникално мелодично качество, което позволява изразителна променливост в рамките на пентатоничната структура. Тази адаптивност добавя характерна чувствителност към жанра, особено забележима в удължените или „дълго изтеглени“ мелодии, описвани с термини като *cântec lung* в румънската литература.

Учените като Барток, Херцог и Брайлоу значително са допринесли за изследванията на дойната, като я разпознават като ключова форма на израз в балканската народна музика, тясно свързана с изразителните възможности на местните традиции.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Тази дисертация разглежда ключови аспекти от еволюцията на гръцкия сантур, балканските културни влияния и импровизационни техники, предлагайки значителен принос към разбирането ни за ролята на инструмента в гръцките и по-широките балкански музикални традиции. Историческата траектория на гръцкия сантур се характеризира със сложен културен обмен в Мала Азия, дунавските страни и Византийската и Османската империи. Точният произход на сантура остава несигурен, като влиянието на унгарската, румънската и гръцката музикална традиция допринася за неговото развитие. По-специално, търговските пътища и моделите на миграция, като тези, свързани с Одеса и Константинопол, улесняват разпространението и интегрирането му в различни музикални контексти. Докато ограничените архивни източници възпрепятстват окончателното историческо приписване, приемането и адаптирането на инструмента в регионите подчертава значението му като средство за културен синтез. Балканските влияния допълнително осветляват еволюцията на сантур, особено във връзка със семейството инструменти сантур, включително цимбалом и Тимбал. Гръцките диаспорни общности в Румъния и културните институции, създадени през 17-ти и 18-ти век, играят важна роля в запазването и предаването на гръцките музикални традиции в балканските

общества. Учените подчертават структурните разлики между гръцкия сантур и другите инструменти от семейството на цимбалите, но споделеното им европейско потекло сочи към взаимно музикално наследство.

Културните институции на гръцката диаспора през 19-ти век подсилват тези връзки чрез популяризиране на гръцкия език и традиции, което допринесе за регионалното разпространение и влияние на инструмента. Импровизацията в изпълнението на сантур е неразделна част от неговия изразителен потенциал, служейки като начин на лично и артистично изразяване, който отразява индивидуалните преживявания, емоционални състояния и излагане на фолклорни музикални гами на всеки музикант. В гръцката музика импровизационната практика, известна като "таксими", предлага на музикантите свободата да изследват творческото фразиране и сложните модални модели. Гами като **Хиджаз**, **Раст** и **Ушак**, наред с други, предоставят рамка за сложни и емоционално наситени изпълнения.

Импровизационният стил на сантура насърчава развитието на уникални стилистични подписи за музикантите, подчертавайки ролята на инструмента в динамичната еволюция на гръцките и балканските музикални традиции. Сравнителният анализ с румънската *doina* подчертава подобни импровизационни практики, при които на музикантите се предоставя свобода на изразяване в рамките на гъвкава ритмична рамка. Докато някои учени проследяват дойна в древно дако-тракийско наследство, турските и балканските влияния също са оформили нейното стилово разнообразие. Ритмичните модели, особено в олтенската дойна, показват регионални различия, които са в съответствие с

импровизационните практики в традицията сантур, което предполага споделен, но културно отличителен подход към музикалното изразяване в гръцките и румънските традиции.

Тези находки демонстрират централната роля на гръцкия сантур като връзка на културното взаимодействие, подчертавайки мястото му в споделените, но различни музикални традиции на гръцкия и балканския регион.

НАУЧНИ ПРИНОСИ

Първата изследване в Гърция, посветено специално на музикалният инструмент **сантур**. Като прокарва нови позиции в гръцките академични изследвания, тази работа създава основа за бъдещи научни изследвания на сантур и свързаните с него музикални традиции. Ключовите приноси включват:

1. Първи цялостен исторически анализ в гръцката академична литература

Проследява произхода на инструмента, като картографира еволюцията му в гръцката, балканската и османската културна сфера. Тази работа внася критична историческа перспектива в гръцкия академичен дискурс, като синтезира различни източници, за да разбере сложната линия на инструмента.

2. Революционно изследване на балканските културни взаимодействия

Разглежда в дълбочина балканските връзки на сантура, със специален акцент върху връзката му с румънски инструменти като цимбалом. Разкривайки тези културни обмени, тезата позиционира гръцкия сантур в регионална

музикална рамка, предлагайки нови прозрения за балканските и гръцките музикални пресечни точки.

3. Първо академично изследване на Таксими в гръцкото изпълнение на Сантур

Чрез оригинални интервюта и анализи на изпълнението, това изследване е първото в Гърция, което разглежда "таксими" като ключов аспект на изпълнението на сантур, илюстрирайки импровизацията като техническо умение и форма на културно изразяване. Този принос обогатява гръцката наука за импровизацията, като подчертава личната артистичност и културна идентичност.

4. Сравнителен анализ на гръцките и румънските импровизационни традиции

Първото гръцко академично сравнение на сантур и румънската „дойна“, разкривайки споделени импровизационни практики, които осветляват межкултурния характер на балканската музика. Този анализ добавя ново измерение към изследването на гръцкото музикално наследство.

5. Основна рамка за бъдещи изследвания на Santur и балканска музика в Гърция

Чрез идентифициране на неизследвани области като въздействието на миграциите и опазването на музикалното наследство, тази теза определя изследователска програма за бъдещи учени в Гърция. Полага основата за продължаващи разглеждания на сантур и балканска музика в рамките на гръцката академия.

6. Значителен принос към гръцката етномузикология и културология

Тази дисертация интегрира исторически, културни и музикални прозрения, изобразявайки сантур като културен артефакт, който отразява историите и идентичността на общностите в Гърция и на Балканите. Този мултидисциплинарен подход обогатява гръцката перспектива за музиката като средство за социална и културна динамика.

7. Образователен принос към гръцката музика

Тезата насърчава холистичния подход към музикалното образование в Гърция, като се застъпва за изучаване на техники за импровизация и културен обмен, като насърчава уважението към многообразието и наследството в гръцката музикална педагогика.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДОКТОРАНТСКАТА ДИСЕРТАЦИЯ

1. **Valasi, L.** (2022). The greek kai balkan tradition focusing on the duple rhythmic formations of “hora” and “makelariko” (KNOWN AS “HASAPOSERVIKO”). *KNOWLEDGE-International Journal*, 55(5), pp. 917-922. ISSN 2545-4439 DOI:[10.35120/kij55059171](https://doi.org/10.35120/kij55059171)
2. **Valasi, L.** (2023). Тηε “classic” character of the greek santur. *KNOWLEDGE-International Journal*, 57(5), pp.675-679, ISSN 2545-4439. Retrieved from <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/6053>
3. **Valasi, L.** (2023). The role of the greek santur in greek traditional music. *KNOWLEDGE-International Journal*, 56(4), pp. 363-366.

ISSN 2545-4439. Retrieved from
<https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/5933>

4. **Valasi, L.** (2023). The “classic” character of the greek santur. *KNOWLEDGE-International Journal*, 57(5), 675-679. ISSN 2545-4439. Retrieved from
<https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/6053>
5. **Valasi, L.** (2023). The santouri as an instrument of cultural heritage of Lesvos. *KNOWLEDGE-International Journal*, 60(5), pp.793-797. ISSN 2545-4439. Retrieved from
<https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/6356>

**SOUTH – WEST UNIVERSITY
“NEOFIT RILSKI” BLAGOEVGRAD
FACULTY OF ARTS
DEPARTMENT OF MUSIC**

AUTOREFERAT

LOUKIA CHRISTOS VALASI

**“The musical instrument “Santouri” in Greece
(Greek music) and the Balkan (Balkan music)-
Musicological and Organological analysis”**

of a Phd thesis for acquiring of educational and scientific degree “Doctor”,
Area of high education: 1. Pedagogical sciences, Professional field: 1.3
Pedagogy of teaching ...,

**Scientific Supervisor:
Assoc. Prof. Valeri Pastarmadzhiev, PhD**

Blagoevgrad, 2025

The dissertation was discussed and proposed for defense at a meeting of the Department of Music, held on 19.11.2024, protocol No. 6 and by decision of the Faculty of Arts /Protocol No. 20 of 26.11.2024/

The dissertation is structured in an introduction, five chapters, conclusion, bibliography, list of figures and tables, scientific contributions and a list of publications on the dissertation.

Members of the scientific jury:

Internal members:

1. Prof. Rumen Gavrailov Poterov, PhD
2. Assoc. Prof. Emil Toshev Traychev, PhD

External members:

1. Prof. Ivan Stoyanov Dimitrov, PhD - NMA "Prof. Pancho Vladigerov
2. Prof. Tsvetan Milchev Nedyalkov, PhD - NMA "Prof. Pancho Vladigerov
3. Prof. Atanas Petrov Karafezliev, PhD - NMA "Prof. Pancho Vladigerov

The defense will be held on 05.03.2025 at 13:00 in the University Building 1, Hall 114 of the South-West University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad.

All materials related to the defense are publicly available in the Department of Music and are published on the website of the South-West University "Neofit Rilski".

Contents

Introduction	4
Chapter I- Brief historical overview.....	10
Surveys And Records Of Santur To Date.....	10
Methodology Of The Doctoral Dissertation.....	11
Chapter II-Historical Evolution Of The Greek Santur.....	14
Historical Evolution.....	14
Basic Characteristics Of The Greek Santur	15
Chapter III-The Balkan Origin Of Santur (Cimbalom And Tambal)	16
Historical Context Of Balkan Influences.....	16
Families Of The Balkan Type Of Santur.....	17
Chapter IV-The Role Of Santur In Greek Traditional Music.....	19
Greek Traditional Music.....	19
The Santur In Island Music	21
Repertoire	22
The Santur In Mainland Music.....	23
Chapter V-Improvisation.....	24
The Process Of Improvisation	24
Improvisation Of Santur	26
Doina	26
Results	28
Contributions	30
Publications on the topic of the Phd Thesis.....	33

Introduction

The santur, a hammered dulcimer, serves as a multidimensional phenomenon that extends far beyond the mere production of sound. It is a potent symbol, a carrier of cultural meaning, and a reflection of the aesthetic values embedded within the societies that embrace it. Musical instruments, as we understand, are not simply tools for creating sound; they embody the cultural, social, and aesthetic characteristics of the communities that utilize them. They are instruments of tradition, recording and transmitting the historical narratives and aesthetic aspirations of their respective cultures. The santur, integral to the musical heritage of Greece and the Balkans, stands as a testament to this phenomenon. While Western musical notation provides a framework for capturing the basic elements of melody, it inherently possesses limitations. It often fails to encapsulate the intricate nuances of performance, such as improvisation and the individual variations that each musician brings to their interpretation. This gap highlights the essential role of the performer as an interpreter of tradition, bringing forth the rich, expressive qualities of the music that written notation cannot convey. The journey of author with the santur, began at the tender age of seven, when I was captivated by the virtuosic performance of Aristides Moschos in her hometown of Larissa. The enchanting sounds of the santur, coupled with the artist's exceptional artistry, ignited a deep personal connection with this instrument. This early exposure has profoundly shaped my academic pursuits and my commitment to preserving and advancing the traditions associated with the santur. Over the past seven years, she has had the privilege of teaching the santur, at the University of Macedonia's Department of Music, Science, and Art. Her academic and professional endeavors have allowed me to delve into the world of Greek traditional music while also exploring the broader cultural

landscape of the Balkans. Through her research, she has engaged with the rich tapestry of santoor music across neighboring countries, drawing inspiration from esteemed masters such as Ozkar Okros, Marin Ulei, and Toni Iordachi. In her investigations, she has sought to understand the diverse ways in which the santur is played and its various forms of instrumentation in the Balkan region. This exploration not only enhances our understanding of the instrument itself but also emphasizes its adaptability and significance in different cultural contexts.

Purpose of the study

The purpose of this study is to examine the influence of the santur musical instrument on Greek traditional music and its contributions to the musical identity of Greece. It aims to explore the cultural significance and musical impact of the santur over time, investigating its role in various forms of traditional Greek music, its interactions with other instruments, and its importance in both performance and the preservation of Greece's musical heritage. The study will also address the santur's connections to Balkan music traditions, highlighting its role in a shared regional musical repertoire.

The objectives of the study

The objectives of this study are to analyze the traditional song repertoire across various regions of Greece, focusing specifically on the integration of the santur into these diverse musical traditions. It aims to explore the unique characteristics of regional music, from mountainous areas to coastal islands, and examine how the santur's timbre, melodic capabilities, and rhythmic contributions shape the distinct sound of each region. The study will assess the differences in melody, rhythm, scale modes, and structure of song repertoires, investigating the santur's role in driving these

variations. Additionally, it will consider the influence of Balkan music on Greek traditions, particularly in border areas where musical styles intersect, thereby highlighting the shared musical heritage and stylistic exchanges between Greece and its Balkan neighbors.

The subject of the study

The subject of this study focuses on the rich and diverse landscape of Greek and Balkan music, exploring centuries of cultural exchange and artistic evolution. It encompasses a wide range of styles, genres, and regional variations, from the haunting melodies of Epirus to the lively rhythms of Macedonia. Using an interdisciplinary approach that incorporates musicology and organology, the study aims to investigate the intricate relationship between the santur and its musical context. By analyzing the santur's influence on repertoire, performance practices, and cultural identity, the research seeks to provide a deeper understanding of the symbiotic connection between the santur and the musical traditions of Greece and the Balkans.

Central Research Questions

In our study of the santur and its profound influence on Greek and Balkan music, we are guided by several key research questions that aim to unravel the complexities of this instrument and its cultural significance. Firstly, we seek to understand the historical evolution of the Greek santur. By examining its origins and transformations over time, we aim to contextualize the santur's role within the broader spectrum of Greek musical heritage. Moreover, we will explore the Balkan origins of the santur, particularly its relationship with other similar instruments such as the cimbalom and the tambal. This inquiry will not only enhance our understanding of the santur itself but also highlight the

interconnectedness of musical traditions across the Balkan region. Furthermore, we are interested in the historical context of Balkan influences on the santur. Investigating this aspect will shed light on the dynamic nature of musical traditions in the region and their evolution over time. Another critical area of investigation is the improvisational techniques employed on the santur. In addition to, it examined how the doina is reflected through the playing of the santur in the Greek and Balkan musical tradition.

Lastly, we aim to investigate the use of the santur in insular Greece. This inquiry will help us understand the regional variations of the santur and its integration into local musical traditions. Through these research questions, we endeavor to provide a comprehensive examination of the santur, revealing its rich heritage and multifaceted role in shaping musical expressiveness within the broader landscape of Greek and Balkan music.

Methodology

The methodology employed in this study involved a comprehensive on-site research approach, utilizing participatory observation on the island of Lesbos from 2020 to 2023, where the santur is a central instrument in the local musical tradition. The primary objectives were twofold: to record songs featuring the santur and to conduct interviews with various stakeholders, including santur masters, researchers, composers, and community figures. To establish connections with contributors, I identified key individuals, such as the educator and musicologist Ms. Stella Valassi, researcher and musician Mr. Dimitris Kofteros, and musician and teacher Mr. Kostas Zafiriou, among others, located both in Greece and abroad. Despite facing challenges, such as a lack of bibliographical sources on the santur for comparative analysis, I initiated interviews based on a structured questionnaire that often

evolved into open discussions. These interviews focused on two main informant categories: instrumentalists and makers, addressing themes related to identity, musical education, repertoire, instrument techniques, and cultural practices. The interviews were designed to elicit personal narratives, allowing informants to share their experiences and insights into the evolution of the santur within Greek and Balkan music. Each session lasted an average of one to two hours, with follow-up discussions occurring when necessary. The research was further enriched by collecting photographic materials—both archival and personal as well as bibliographic resources from informants and local press. These materials underwent critical examination before analysis. The data collected from interviews were organized in an electronic database, enabling thematic classification and comparative evaluation. The analysis identified key thematic sections through keyword recognition, supporting the thesis with documented evidence from the interviews. This methodology provides a nuanced understanding of the santur's cultural significance and its role in the musical heritage of Greece and the Balkans.

Classification of Chapters

All of the chapters provide a holistic view of the santur, reflecting its rich cultural heritage and enduring significance in Greek and Balkan music. More specifically, in *chapter I: Historical Evolution of the Greek Santur* introduces the foundational context of the santur, documenting its historical journey through surveys and records that highlight its significance in Greek music. The chapter outlines the methodology of the study, detailing the research procedures, assumptions, and limitations encountered. It further discusses the musical material collected throughout the research, setting the stage for a deeper understanding of the santur's presence

in Greek musical traditions. In *Chapter II: Historical Evolution of the Greek Santur* delves deeper into the development of the Greek santur, analyzing its fundamental characteristics, including its unique design and construction that distinguish it from other instruments. This chapter provides an organizational analysis of the santur, detailing its various components and their contributions to sound production. Additionally, it examines playing techniques, focusing on the specific use of baguettes (mallets), the types of strings employed, and the distinct tuning systems that characterize the Greek santur. In *Chapter III: The Balkan Origin of Santur (Cimbalom and Tambal)* focuses on the instrument's origins within the broader Balkan musical context. This chapter explores the historical influences shared among Balkan instruments, particularly the cimbalom and tambal, and how these relationships have shaped the santur's development. It includes an in-depth analysis of the cimbalom, discussing its organizational structure, playing methods—including the pedal technique—and variations in baguettes and tuning. The tambal is also examined, highlighting its role in the shared musical heritage of the region. In *Chapter IV: The Role of Santur in Greek Traditional Music* investigates the santur's integration into Greek traditional music. It begins with an overview of Greek traditional music and progresses to examine the santur's specific contributions in insular regions, detailing the territories and repertoire associated with island music. The chapter continues by exploring the santur's role in mainland music, revealing the diversity of musical traditions across various regions of Greece and the instrument's adaptability within these contexts. In *chapter V: Improvisation* addresses the vital aspect of improvisation within santur performance, emphasizing its importance in both Greek and Balkan musical traditions. This chapter explores the improvisational

processes used by santur players, highlighting unique techniques that set the instrument apart from others. It also delves into the concept of doina, illustrating how this emotive form of improvisation is expressed through the santur, underscoring the instrument's dynamic and evolving nature within the musical landscape.

CHAPTER I- BRIEF HISTORICAL OVERVIEW

Surveys and records of santur to date

This chapter addresses the evolution of Greek folk music studies from the 19th century to the 1980s, critically examining the methodologies and limitations in capturing the cultural and performative context of Greek traditional music. Surveys and records of santur to date. Initially, Greek folk music studies were rooted in comparative musicology, emphasizing musical structure and instrumental analysis while largely ignoring broader cultural factors. Scholars approached folk music through a folkloric and philological lens, aiming to preserve and document songs as fixed "monuments of discourse." This approach, however, neglected the dynamic elements of performance, such as musical-dance integration, and stripped songs of their connection to the community's living practice and cultural context. From 1824 to 1980, musicologists, philologists, and folklorists primarily used historical and morphological analyses, recording music in European and Byzantine notation. Early collections, created first by foreign researchers and later by Greek scholars, largely focused on poetic content, with minimal emphasis on musical nuances like ornamentation and expressive techniques integral to traditional performance. Key institutions, including the Association for the Propagation of Greek National Music founded by Simon Karas, the Melpos Merlie Music and Folklore Archive, and the Peloponnesian Folklore Foundation, compiled significant collections, but the

methodology often fell short in preserving the authentic style and context of performances. Field recordings, while made in various Greek regions, were often conducted in studios in Athens rather than in the original settings. This practice prioritized geographic representation and recording quality over cultural authenticity, resulting in a disconnect between the recorded material and the actual performance context, such as festivals and village gatherings. Thus, the musical material was frequently removed from the socio-political conditions that shaped it, and the nuanced, community-based practices surrounding these songs were often overlooked. Noteworthy ethnomusicologists like Samuel Baud-Bovy contributed to the comparative ethnomusicological understanding of Greek music through notational innovations and an exploration of music's relationship with poetry and dance. However, even his methodologies were limited by insufficient consideration of cultural context. These approaches collectively illustrate the need for a more integrative and context-sensitive methodology in the study of Greek folk music that respects the dynamic relationship between music, community, and tradition.

Methodology of the doctoral dissertation

This study investigates the role and cultural significance of the santur in Greek and Balkan musical traditions through an extensive on-site participatory research approach conducted from 2020 to 2023 on the island of Lesbos. The primary objectives were to document the santur's repertoire and to gather insights from master musicians, composers, and researchers, emphasizing the instrument's evolving role within Greek traditional music and its Balkan influences. Central to this methodology was establishing a rapport with key cultural contributors, such as musicians, educators, and musicologists, who provided firsthand perspectives on the santur's techniques, repertoire, and cultural resonance. Initial

interviews were guided by a structured questionnaire, but often transitioned into open-ended discussions, allowing for a biographical and contextual exploration of each informant's personal experiences, shaping a holistic understanding of the santur's significance. Informants included prominent santur educators and musicians, whose narratives illuminated the instrument's traditional practices and adaptations over time. The study faced notable challenges, particularly the scarcity of comprehensive bibliographical resources on the santur, which limited direct comparative analysis with the Balkans. The research compensated for this by expanding fieldwork and gathering supplemental materials, such as archival and personal photography, recordings, and rare bibliographic resources. Each source was rigorously cross-referenced to ensure reliability and contextual accuracy. Musical data were systematically recorded and analyzed. These scores, although representative, were not intended to present definitive interpretations, reflecting the inherent variability of traditional music, which varies between musicians and contexts. Therefore, the scores focus on fundamental melodic and rhythmic structures rather than intricate performative elements. The recorded repertoire was selected based on criteria including sound clarity, interpretive completeness, and regional authenticity, enhancing the research's validity. The study adopted a novel analytical approach by synthesizing data from diverse cultural, social, economic, and aesthetic perspectives rather than adhering to conventional descriptive methodologies. This method enabled a multidimensional examination of musical events, situating the santur within a broader socio-cultural and historical framework. By combining systematic field recordings with insights from varied cultural domains, this research advances understanding of the

santur's complex role and opens pathways for future academic exploration into its place within Greek and Balkan musical heritage.

Musical material

This study applies ethnographic theory and methodology to analyze and document the santur's role in Greek traditional music, with a focus on the archival contributions of the Agiasos Reading Room in Lesbos. Founded in 1894, the Reading Room is a key cultural institution, preserving extensive archival material and local folk traditions. It contributed essential resources for this research, including recordings of Agiasos' musical heritage, which provided foundational context for studying the santur's evolution within Greek traditional music. Local musicians historically faced challenges due to limited access to modern music resources and challenging travel conditions. This adversity required musicians to develop reading and transcription skills, often learned through collaboration with refugee musicians from Asia Minor and local teachers. Until the 1960s, musicians traveled through rugged terrain and relied on tips and sporadic support, adapting their schedules to meet the needs of social events that frequently lasted through the night. The musicological methodology included the transcription and analysis of 55 musical examples, of which 10 were notated and 10 recorded as rhythmic patterns. Selection criteria for these pieces emphasized clarity, popularity, musical complexity, and the presence of multiple interpretations by different musicians. These transcriptions serve primarily as interpretive "guides" rather than precise scores, reflecting challenges in capturing nuanced elements like microtones and rhythmic variations across renditions. Each score includes detailed contextual data on the piece's origin, structure, rhythmic and melodic features, as well as its cultural role. The study thus provides a rich foundation for understanding the

santur's multifaceted role in Greek traditional music, advancing ethnomusicological analysis and pedagogical applications.

CHAPTER II-HISTORICAL EVOLUTION OF THE GREEK SANTUR

Historical evolution

To define the contemporary Greek santur, this study explores its complex evolution from ancient to modern times, tracing historical, morphological, and cultural developments. Originating from the psaltery family, the Greek santur is connected to ancient Greek instruments depicted in pottery and artworks. Classical literature also references related instruments, reflecting their prominent role in Greek culture. By the Byzantine era, the psaltery served as the sole sanctioned instrument for liturgical accompaniment, while later periods saw the santur diverge into distinct forms such as the *qanun* and santur-santir. Organologically, the santur's form transformed significantly from primitive triangular or rectangular shapes to the trapezoidal forms seen in medieval Europe and Persia. Influential musicians like Alexander of Cythera enhanced the santur's design, increasing its strings and extending its musical scope. By the 15th century, graphic records show the trapezoidal santur alongside complex variations, including movable and fixed bridges to accommodate evolving musical demands. Detailed depictions from Hieronymus Bosch and Hans Holbein, among others, illustrate the santur's symbolic role, especially in religious and allegorical contexts. The santur's spread across Europe through Greek migration and Roman influence marked its integration into broader musical traditions, evolving into various forms such as the dulcimer in Europe and the *cimbalom* in Eastern Europe. Notably, 17th-century innovator Pantaleon Hebenstreit expanded the instrument's range with additional strings and metal components, leading to its renaming as the "pantaleon" by Louis

XIV. The santur's dissemination into Greece, primarily in the early 20th century with the arrival of refugees, established its presence in regions like Arta and Messolonghi. This migration infused Greek folk music with the santur's distinct sound and introduced diverse performance techniques. The study underscores the santur's historical adaptation and rich cultural significance, highlighting its enduring place within both Greek and global musical heritage.

Basic characteristics of the Greek santur

The art of making the Greek santur has faced challenges due to limited transmission of construction knowledge, economic factors, and reduced interest in traditional instruments. Historically, knowledge about santur-making has often been closely guarded, and with the decline in Greek instrument makers and the import of similar instruments from Turkey, fewer craftsmen in Greece specialize in it today. However, recent years have seen a revival, as the santur gains traction in Greek music education, orchestras, and among young musicians. Greek santur construction remains a highly individualized art, with each maker applying unique dimensions, materials, and decorative elements. Essential construction features include carefully chosen woods, string types, and baguettes (mallets), as well as elements like “souls” (resonant components) to refine tonal quality. Unlike mass-produced instruments, the Greek santur relies on a collaborative process between maker and player to achieve ideal sound quality and harmony. In its recent resurgence, the santur has been enhanced by modern technology, which enables recording, global distribution, and experimental fusions with genres like jazz and electronic music. A notable innovation is the *surdina*—a device inspired by Italian music that softens the instrument's tone when placed on the strings. This mute, made from wood or metal, provides new expressive possibilities by altering resonance and

timbre, making the santur adaptable in contemporary compositions. Thus, the modern Greek santur is reclaiming its cultural significance, blending traditional craftsmanship with new musical expressions to reach wider audiences.

CHAPTER III-THE BALKAN ORIGIN OF SANTUR (CIMBALOM AND TAMBAL)

Historical context of Balkan influences

This chapter explores the historical, cultural, and technical connections between the Greek santur and its Balkan counterparts, specifically the Romanian *Tambal mic* and the broader cimbalom family of instruments. Both instruments share notable similarities in playing techniques, tuning methods, and construction, especially regarding the types of strings and mallets (baguettes) used. These common features reveal a shared musical heritage across the Balkan region, driven by centuries of cultural interchanges between Greece and its neighboring regions. The chapter further examines the term “Balkan,” tracing its etymology and highlighting its cultural significance, deeply tied to the region’s complex history under Ottoman rule. Historically, Greek culture played a dominant role in the southern Balkans, influencing not only Greece’s own identity but also impacting surrounding communities, such as Orthodox Albanians and Romanians. By the 19th century, Greek served as a “cultural capital” language, used in courts, education, and trade across the Balkans, emphasizing Greek as a lingua franca among the Christian Orthodox populations. However, with rising nationalist movements in the 19th and 20th centuries, Balkan countries began to orient themselves more toward Western Europe than each other, leading to a fragmentation of cultural unity. Formal cultural exchanges diminished, especially post-World War II, until the 1990s when the fall of communist regimes reinitiated cross-cultural

dialogue in the region. Contemporary Greek interest in Balkan culture—exemplified by literary translation initiatives and shared cultural events—reflects a renewed commitment to reconnecting with regional heritage. In studying the Greek santur and Romanian cimbalom, this chapter underscores how music acts as a bridge within the Balkan region, preserving a long-standing cultural dialogue. Using scholarly sources like Gifford, Heyde, and Kettlewell, the text categorizes these instruments within the broader cimbalom tradition, revealing a rich network of musical exchange stretching across Eastern Europe. Ultimately, the chapter contextualizes the Greek santur as both a distinctively Greek and deeply Balkan instrument, embodying shared historical and musical identities across southeastern Europe.

Families of the balkan type of santur

The family of the balkan type of santur is the cimbalom which is a unique chordophone within central and eastern Europe that shares its etymological and structural roots with the Greek *kymvalon* (κυμβάλον). Historically linked to the dulcimer family, the *cimbalom* developed into a distinctive trapezoidal instrument, played by striking strings with mallets, and became prominent across Hungary, Romania, the Czech Republic, Slovakia, and beyond. Scholarship has long debated the *cimbalom's* origins. Early theories, such as Curt Sachs' diffusionist view, linked it to the Persian *santur*, suggesting migration pathways through the Middle East and Europe. However, recent studies propose independent development in various regions, exploring both continental and maritime trade routes as potential facilitators of the instrument's spread to East Asia and beyond. Central to understanding the *cimbalom* is its social and cultural context, underscored by Ivan Mac'ák's "human geography" theory. This perspective regards the

cimbalom as an artifact of human migration and cultural exchange, highlighting its role as both a folk and courtly instrument in diverse social settings across Bohemia, Moravia, and Hungary. Archival images and artifacts, like woodcuts and carvings, indicate its presence in noble circles before spreading into popular usage by itinerant musicians around 1700. From the late 18th century, urban Romani musicians popularized the *cimbalom*, integrating it into dance music, taverns, and eventually classical compositions, as exemplified by its inclusion in Franz Erkel's 1861 performance at the Budapest National Opera. By the late 19th century, Hungary institutionalized *cimbalom* education, a process further advanced by Schunda's pedal *cimbalom*, which refined its construction for broader musical expression. Distinctive techniques developed in *cimbalom* playing include melodic improvisation, ornamentation, and rhythmic complexity, which fostered its role beyond simple accompaniment. The *cimbalom* thus became a versatile instrument that symbolized cultural adaptability and artistic innovation, retaining its traditional character while adapting to modern musical contexts. There are we detect two distinct types of cimbalom instruments hold their ground: the *velký cimbál* (large cimbalom) and its smaller counterpart, the *malý cimbál* or *cimbálek* (small cimbalom). These instruments play a significant role in the region's folk music traditions, each with its unique characteristics and historical evolution. The second family is the *tambal* which was originally played by the "lautari" and is considered a development of the "Hackbrett," which had been introduced in the Kronstadt (present-day Brasov) region since 1546. he *tambal*, a traditional instrument rooted in the Gypsy *lautari* (musicians) of Romania, evolved from the *Hackbrett*, which had been introduced to Transylvania as early as 1546, especially in the Kronstadt (Braşov)

region. During the 18th century under Hungarian rule, Gypsies in Transylvania and regions such as Grebenac and Vršac (now Serbia) incorporated the *tambal* into ensembles, often accompanied by violins and *moscal*. The *tambal* maintained strong regional traditions across Romanian territories. In Muntenia, southeastern Romania, *tambal* accompaniment, known as "tiituri," underscored traditional dances such as the *hora* and *sârba* in ensembles featuring violin, bass, or accordion. The 19th century saw Bucharest ensembles adopt a larger, fixed *tambal* similar to the Hungarian *cimbalom*, which gradually replaced the smaller *tambal mic* in urban and rural settings following Transylvania's unification with Romania in 1918. Throughout these developments, the smaller *tambal mic*, with a tuning system resembling those in Ukraine, Poland, and Belarus, persisted in rural music. By the late 19th century, *tambal* players in Hungary's former territories favored complex harmonies and counterpoint over the *tiituri* style of Wallachia and Moldavia, adapting their technique as the Hungarian *cimbalom* grew in influence. The instrument became increasingly standardized during the communist era, when both small and large *tambal* models were manufactured by the Doina factory in Bucharest.

CHAPTER IV-THE ROLE OF SANTUR IN GREEK TRADITIONAL MUSIC

Greek traditional music

Greek traditional music, foundational to Greek cultural heritage, encompasses two primary categories: Byzantine ecclesiastical music and folk music. Byzantine ecclesiastical music, vocal in form and rooted in Eastern Orthodox liturgical traditions, is often attributed to named composers and poets. Folk music, by contrast, is anonymous, passed down through oral traditions, and comprises both vocal and instrumental forms that are systematically

cultivated based on logical theoretical principles. The 19th-century term "demos" or "demotic songs" introduced to denote "folk music" created confusion in distinguishing between traditional, folk, and popular music-terms whose meanings differ in Greek and international contexts, often leading to misunderstandings regarding Greek traditional music. Traditional Greek music, a synthesis of influences from the Byzantine and Ottoman Empires, reflects Greece's historical and geographical complexity. The distinction between traditional and popular music is essential, as traditional music is rooted in ancient sources and communal oral traditions, while popular music aligns more with urban, contemporary cultural traditions. Since the early 20th century, folklorists have categorized Greek songs based on region, rhythm, and structure, creating a comprehensive framework for preserving and studying this rich musical heritage. Within this framework, the Greek *santur* (a type of dulcimer) holds a pivotal role in Greek traditional music, especially in regional variations across mainland and island communities. Distinct regional styles characterize Greek music: mainland regions like Thrace, Macedonia, and Epirus feature different rhythmic and melodic patterns than those found in the Northeastern Aegean, Dodecanese, and Cycladic islands. A recent mapping study, led by Dimitris Kofterou, illustrates the 21st-century distribution of *santur* players throughout Greece, emphasizing the instrument's cultural significance on the islands and in various mainland regions. This mapping showcases the diversity of techniques, styles, and personal artistry among *santur* players, underscoring their role in preserving and perpetuating Greek traditional music. The study highlights the *santur* as both a cultural symbol and an enduring presence in community rituals, festivals, and celebrations, particularly on islands like Lesbos and Andros,

where santur traditions remain strong. This decentralized distribution reflects the unique place of the *santur* within the larger tapestry of Greek traditional music, underscoring its importance as a means of cultural expression and as a bridge between historical and contemporary Greek identity.

The santur in island music

The musical landscape of the Aegean islands in the 18th and 19th centuries was significantly shaped by traditional orchestras known as "kompanies," which played a crucial role in the cultural and social fabric of island communities. These ensembles typically consisted of instruments such as the santur, violin, clarinet, lute or guitar, and doumbek, performing a variety of genres that reflected local musical traditions and were closely tied to communal celebrations and dances. As urbanization progressed towards the end of the 19th century, the musical scene in the Aegean underwent notable changes influenced by Western music and the emergence of the Smyrna orchestra. This evolution saw the incorporation of European instruments, including trombones, euphoniums, saxophones, and even pianos, creating a vibrant fusion of traditional island music with Western and American musical styles. This synthesis illustrated the shifting cultural dynamics of the region. Within this musical framework, the santur assumed a prominent soloistic role, allowing players to express melodic lines with variations based on their technical proficiency. The aesthetics of Aegean music encouraged santur players to embellish melodies using various techniques, such as the "apoggiatura" to shorten notes, "crossed notes" to create scale patterns, and "trills" for prolonged notes during melodic interruptions. These ornamentations highlight a dense, stepwise developmental style influenced by Asian Minor musical practices. Moreover, many santur players were adept on

multiple traditional instruments, enabling them to adapt their playing to enhance the overall performance. The unique interpretive styles of santurists, enriched by regional traditions, reflect the intricate musical heritage of the Aegean islands and underscore the dynamic interplay between local and external influences during this transformative period.

Repertoire

This analysis focuses on five instrumental songs that exemplify the rich musical tradition of Lesvos, particularly in relation to the rhythmic dances associated with the islands of Chios and Lesvos. These pieces, performed by prominent santur players, showcase the emotional depth and cultural specificity of the local musical heritage. The scores for these selections have been derived from these expressive performances, serving as a foundation for similar studies on other islands. In Lesvos and Chios, residents actively preserve a vibrant dance tradition that includes styles such as "syrtá," "kalamatianá," "dances in threes," "mpaloi," "kasápika," "zeĩmbékika," and "karsilamádes." Notably, the rhythms for these dances often employ nine-beat and five-beat meters, especially during significant celebrations like Agia Paraskevi, influenced by the local horse racing traditions. Dances such as zeĩmbékika and karsilamádes, likely stemming from Asia Minor, hold a cherished place in the community, with testimonies from elder dancers attesting to the deep connection between music and dance movements. A significant research resource for this work is the Anagnostirio of Agiasos, specifically its Traditional Orchestra, founded in 1996. Under the guidance of notable figures such as Charilaos Rodanos and later musicians like Kostas Zafeiriou, this orchestra has been pivotal in promoting and preserving Lesvos's traditional music. The institution represents a crucial cultural entity

dedicated to safeguarding Greek traditions and local heritage. The analysis will further detail instrumental songs representative of basic dances and rhythms in the Mytilene area, using musical notation and tablature to highlight key aspects such as the performance style of the santur player, the song's origin, performance sources, time signatures, tempo, dance type, scale, length, and base tone. This systematic approach emphasizes the intricacies of Lesvos's musical tradition and its role in the broader cultural landscape of Greece.

The santur in mainland music

The Greek santur has played a significant role as an accompanying instrument in the musical traditions of Central Greece and Epirus, particularly in urban centers like Athens and Agrino. In these environments, café amans became venues where musicians from Romania and Hungary introduced the cymbal to the Greek musical landscape. The virtuosity of gypsy santur players left a lasting impression on Greek musicians, leading some to transition from the traditional santur to the cymbal. In the typical ensemble setup, the clarinet serves as the primary melodic instrument, while the violin engages in a musical dialogue, often echoing or responding to the clarinet's themes. Other instruments, including the lute, percussion, and occasionally the santur, primarily fulfill harmonic and rhythmic roles. This arrangement mirrors foundational concepts in American popular music theory, particularly regarding the distinction between melody and harmony. An essential technique utilized in these performances is known as "chording" or "playing chords," based on fixed melodic structures that typically encompass the basic I-IV-V chord progression. This technique is crucial for establishing a harmonic backdrop that supports the main melody. Each musician's unique approach to

accompaniment contributes a personal touch, enriching the musical experience and complexity of the performance. It is important to note that accompaniment transcends mere mechanical execution; musicians create harmonic layers that enhance the listener's experience. Through the use of chords and the integration of harmonic and melodic elements, the santur occupies a multifaceted role, serving both as a solo instrument and as a harmonic support. As a stringed percussion instrument, the santur can also enrich rhythmic patterns, making it a versatile tool in traditional Greek music. The following sections will present variations of rhythmic patterns that the santur can accompany, highlighting its adaptability across different dances and musical styles.

CHAPTER V-IMPROVISATION

The process of improvisation

Improvisation in music has historically emerged as an instinctive response, facilitating personal expression and communication through rhythm and melody. This form of "free" improvisation, guided by intuition and interaction, operates effectively within simple musical structures without requiring elaborate harmonic or rhythmic constructs. However, the spontaneity of improvisation also introduces a significant element of indeterminacy, which makes its pedagogy challenging due to the absence of clearly definable parameters. In structured musical contexts—those governed by strict harmonic, rhythmic, and formal rules—improvisation becomes a more demanding skill, requiring deliberate cognitive engagement. Musicians must carefully deconstruct and practice individual musical components, later integrating them with a personal artistic perspective. Effective improvisation in such contexts requires both mastery of musical technique and the ability to respond creatively to the musical

environment. This disciplined approach helps musicians cultivate the capacity to think and act improvisationally with speed and accuracy. According to Jerry Coker, five primary factors influence the quality of improvisation: intuition, thought, emotion, auditory perception, and habit, with melodic direction as an additional essential component. Together, these factors combine to support the improviser's creative process and outcome. Intuition and emotion contribute to the musician's personal style and emotional resonance, while thought aids in technical problem-solving and performance consistency. Auditory perception enables the translation of sound into musical ideas, and habit supports the quick recall of familiar musical patterns. The sense of melodic direction imparts coherence and completeness to improvisational phrases. The improvisational process, especially within tonal music, emphasizes the importance of creating melodic lines that project the harmonic structure, maintaining rhythmic and melodic consistency, and respecting the work's overall form. An essential objective in studying improvisation is understanding how the melody reflects the harmonic progression, reinforcing the improviser's ability to shape a dynamic and cohesive musical narrative. For analysis, a qualitative method of recording improvisational elements is utilized, where the rhythmic structure reflects approximate rather than precise values. This approach captures the essence of phrase development within the improvisational style, allowing for flexibility in representing tonal centers and melodic spaces. Through this process, the study highlights shared improvisational traits among santur players, underscoring a spectrum of creative choices without confining them to strict theoretical conventions.

Improvisation of santur

The santur, as previously mentioned, is utilized both as a solo instrument and for improvisation in Greek music. Performers of the santouri employ two distinct modes of improvisation, namely "taqsim" and "doina." In the following, we will quote improvisations by Greek santur players, presenting in a more general context, where the dynamics of the modality phenomenon will be analyzed. We will remark that the way in which each musical instrumentalist has musical "tools" to improvise is different. This arises as each of them handles these tools in a unique way, reflecting their own unique approach to music. It should be emphasized that some of the suggested improvisations to be presented are as introduction improvisations of a song.

Doina

The *doina*, a musical form that spans several cultures, reflects the profound influence of Romani musicians on Greek and Balkan musical traditions. Tracing its origins to the 14th and 15th centuries, the Romani musicians, or Rom, carried their unique musical traditions throughout Greece, from Thrace to Crete, blending and enriching local sounds. The term "doina" itself has an ambiguous etymology, with potential roots in Indo-European languages and connections to similar concepts of longing found in Lithuanian (*daina*), Serbian (*daljina*), and the Portuguese concept of *saudade*. These linguistic links illustrate the universal resonance of the doina, a genre steeped in themes of yearning and emotional depth. The Romani influence introduced several unique musical forms to Greek music, particularly within *café aman* settings, where Greek musicians were inspired by Romani techniques. The doina genre, a significant part of this musical heritage, exists in multiple forms across the Balkans, including the *tsobanarika* of Grevena and

the *Moiroloi* dirges of Epirus, showing its thematic and structural adaptability. In other Greek regions, such as Messolonghi and Agrinio, the doina takes the name *karavlachiko*, emphasizing its wide geographic and cultural reach. The *doina* appears in several expressive forms, each contributing to its rich cultural resonance across various regions, including vocal, instrumental, and vocal-instrumental variations. One form of doina is the “vocal doina”, predominantly performed in regions like Maramureş and Bucovina, is marked by deeply emotional lyrics and melodies, often centered on themes of daily life, joy, and sorrow, capturing a wide emotional range. Second form of doina is the “instrumental doina” encompasses two subtypes: pastoral instrumental and vocal-origin instrumental. The pastoral instrumental doina, known for its rich ornamentation, reflects agrarian life, with musicians using embellishments like trills and grace notes to evoke rural landscapes and the tranquil life of the countryside. The vocal-origin instrumental variation is rarer, adapting vocal motifs for instrumental compositions, blending the essence of vocal forms with intricate instrumental flourishes to add depth and complexity. Third form of doina is vocal-instrumental doina combines voice and traditional instruments to create a heterophonic texture, enhancing emotional intensity. This form, commonly performed in regions such as Maramureş, interweaves vocal and instrumental sounds, drawing listeners into a captivating and layered musical experience. The doina traditionally follows a structured progression, highlighting its improvisational and expressive nature. An ascending phrase introduces the piece, often marked by an exclamatory note. The opening section features a recitative style centered on neighboring notes, typically around specific scale degrees, establishing the tonal and emotional landscape. The main section offers a rich improvised

portion, characterized by decorative and ornamental passages, forming the heart of the doina. The conclusion returns to the tonic, incorporating recitative elements that provide a satisfying resolution to the piece. Through these forms and structural elements, the doina serves as both a reflection of everyday life and a deep expression of human emotion, embodying the essence of regional folk traditions. Notably, the use of the pentatonic scale provides the doina with a unique melodic quality, allowing for expressive variability within a pentatonic framework. This adaptability lends a distinctive sensitivity to the genre, evident in the extended or "long drawn out" melodies, as described by terms like *cintec lung* in Romanian literature. Scholars such as Bartók, Herzog, and Brailoiu have contributed significantly to doina studies, recognizing it as a pivotal expression within Balkan folk music, linking deeply to the expressive capacities of local traditions.

Results

This thesis examines pivotal aspects of the Greek santur(i)'s evolution, Balkan cultural influences, and improvisational techniques, offering significant contributions to our understanding of the instrument's role within Greek and broader Balkan music traditions. The historical trajectory of the Greek santur is characterized by complex cultural exchanges across Asia Minor, the Danubian countries, and the Byzantine and Ottoman Empires. The exact origin of the santur remains uncertain, with influences from Hungarian, Romanian, and Greek musical traditions contributing to its development. Notably, trade routes and migration patterns, such as those linked to Odessa and Constantinople, facilitated its spread and integration into diverse musical contexts. While limited archival sources prevent a definitive historical attribution, the instrument's adoption and adaptation across regions underscore its importance as

a vehicle for cultural synthesis. Balkan influences further illuminate the santur's evolution, particularly in connection with the santur family of instruments, including the cimbalom and tambal. Greek diasporic communities in Romania and cultural institutions established in the 17th and 18th centuries played a significant role in preserving and transmitting Greek musical traditions within Balkan societies. Scholars have highlighted the structural differences between the Greek santur and other instruments in the cimbalom family, yet their shared European lineage points to a mutual musical heritage. The Greek diaspora's cultural institutions in the 19th century reinforced these ties by promoting Greek language and traditions, which contributed to the instrument's regional diffusion and influence. The improvisation in santur performance is integral to its expressive potential, serving as a mode of personal and artistic expression that reflects each musician's individual experiences, emotional states, and exposure to folk musical scales. In Greek music, the improvisational practice known as "taksim" offers musicians the freedom to explore creative phrasing and complex modal patterns. Scales such as Hijaz, Rast, and Usak, among others, provide a framework for intricate, emotionally charged performances. The improvisational style of the santur fosters the development of unique stylistic signatures for musicians, underscoring the instrument's role in the dynamic evolution of Greek and Balkan music traditions. Comparative analysis with Romanian doina highlights similar improvisational practices, where musicians are afforded expressive freedom within a flexible rhythmic framework. While some scholars trace the doina to an ancient Daco-Thracian heritage, Turkish and Balkan influences have also shaped its stylistic diversity. Rhythmic patterns, particularly in the Oltenian doina, display regional

distinctions that align with improvisational practices in the santur tradition, suggesting a shared, yet culturally distinctive, approach to musical expression across Greek and Romanian traditions. These findings demonstrate the Greek santur's central role as a nexus of cultural interaction, highlighting its place in the shared yet distinct musical traditions of the Greek and Balkan regions. Through this exploration, the thesis contributes to a broader understanding of how historical, social, and artistic influences shape instruments, repertoires, and performance practices across interconnected cultural landscapes.

CONTRIBUTIONS

This thesis represents a pioneering contribution to the study of the Greek santur, as it is the **first PhD dissertation in Greece** dedicated specifically to this instrument. By breaking new ground in Greek academic research, this work establishes a foundation for future scholarly inquiry into the santur and related musical traditions. Key contributions include:

1. First Comprehensive Historical Analysis in Greek Academic Literature

- As the first Greek PhD to focus on the santur, this research traces the instrument's origins, mapping its evolution across Greek, Balkan, and Ottoman cultural spheres. This work brings a critical historical perspective to Greek academic discourse, synthesizing diverse sources to understand the instrument's complex lineage.

2. Groundbreaking Exploration of Balkan Cultural Interactions

- This study is the first to examine in depth the santur's Balkan connections, with a particular focus on its relationship to Romanian instruments like the cimbalom. By revealing these cultural exchanges, the thesis positions the Greek santur within a

regional musical framework, offering new insights into Balkan and Greek musical intersections.

3. First Academic Study of Taksimî in Greek Santur Performance

- Through original interviews and performance analyses, this research is the first in Greece to explore "taksimî" as a key aspect of santur performance, illustrating improvisation as both a technical skill and a form of cultural expression. This contribution enriches Greek scholarship on improvisation, highlighting personal artistry and cultural identity.

4. Comparative Analysis of Greek and Romanian Improvisational Traditions

- This study provides the first Greek academic comparison of the santur and Romanian "doina," uncovering shared improvisational practices that illuminate the cross-cultural nature of Balkan music. This analysis adds a new dimension to the study of Greek musical heritage.

5. Foundational Framework for Future Santur and Balkan Music Research in Greece

- By identifying unexplored areas such as the impact of migrations and the preservation of musical heritage, this thesis sets a research agenda for future scholars in Greece. It lays a foundation for ongoing santur studies and Balkan music research within Greek academia.

6. Significant Contribution to Greek Ethnomusicology and Cultural Studies

- This thesis integrates historical, cultural, and musical insights, portraying the santur as a cultural artifact that reflects the histories and identities of communities across Greece and the Balkans. This

multidisciplinary approach enriches the Greek perspective on music as a medium of social and cultural dynamics.

7. Educational Contribution to Greek Music Studies

- The thesis encourages a holistic approach to music education in Greece by advocating for the study of improvisation techniques and cultural exchanges, fostering respect for diversity and heritage in Greek music pedagogy.

PUBLICATIONS ON THE TOPIC OF THE PhD THESIS

1. Valasi, L. (2022). The greek kai balkan tradition focusing on the duple rhythmic formations of “hora” and “makelariko” (KNOWN AS “HASAPOSERVIKO”). *KNOWLEDGE-International Journal*, 55(5), pp. 917-922. ISSN 2545-4439 DOI:[10.35120/kij55059171](https://doi.org/10.35120/kij55059171)
- 2.Valasi, L. (2023). Τηε “classic” character of the greek santur. *KNOWLEDGE-International Journal*, 57(5), pp.675-679, ISSN 2545-4439. Retrieved from <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/6053>
- 3.Valasi, L. (2023). The role of the greek santur in greek traditional music. *KNOWLEDGE-International Journal*, 56(4), pp. 363-366. ISSN 2545-4439.Retrieved from <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/5933>
- 4.Valasi, L. (2023). The “classic” character of the greek santur. *KNOWLEDGE-International Journal*, 57(5), 675-679.ISSN 2545-4439. Retrieved from <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/6053>
- 5.Valasi, L. (2023). The santouri as an instrument of cultural heritage of Lesvos. *KNOWLEDGE-International Journal*, 60(5), pp.793-797. ISSN 2545-4439. Retrieved from <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/6356>